

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของชาวไร่อ้อยในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของชาวไร่อ้อยกับทัศนคติของชาวไร่อ้อยในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะของชาวไร่อ้อยในการป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยในอนาคต

กลุ่มประชากรที่ศึกษา เป็นเกษตรกรชาวไร่อ้อย ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 109 คน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยวิเคราะห์แบบขั้นตอน ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

1. อายุ เกษตรกรชาวไร่อ้อย ร้อยละ 33.03 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี อายุเฉลี่ย 44.24 ปี
2. ระดับการศึกษา เกษตรกรชาวไร่อ้อยร้อยละ 76.15 จบการศึกษาระดับ ป.4-ป.6
3. ความรู้เกี่ยวกับศัตรูอ้อยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย พบว่า เกษตรกรชาวไร่อ้อย ร้อยละ 55.05 มีความรู้เกี่ยวกับศัตรูอ้อยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยอยู่ในระดับปานกลาง
4. ประสบการณ์ในการปลูกอ้อย เกษตรกรชาวไร่อ้อยร้อยละ 35.78 มีประสบการณ์ในการปลูกอ้อย 5 ปี หรือต่ำกว่า โดยมีประสบการณ์เฉลี่ย 10.28 ปี
5. ขนาดของพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกอ้อย เกษตรกรชาวไร่อ้อย ร้อยละ 43.12 มีพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกอ้อย ระหว่าง 51-100 ไร่ มีขนาดพื้นที่ปลูกอ้อยเฉลี่ย 107.54 ไร่
6. รายได้รวมตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา เกษตรกรชาวไร่อ้อยร้อยละ 44.03 มีรายได้รวมอยู่ระหว่าง 200,000 - 399,999 บาท และมีรายได้รวมเฉลี่ย 604,326.41 บาท
7. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในระยะเวลา 3 เดือน ที่ผ่านมาจนถึงวันสำรวจ เกษตรกรชาวไร่อ้อยร้อยละ 42.21 ได้พบปะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระหว่าง 1-12 ครั้ง ในขณะที่เกษตรกรชาวไร่อ้อยร้อยละ 57.79 ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
8. การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกอ้อยและการเกษตร ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมาจนถึงวันสำรวจ เกษตรกรชาวไร่อ้อยร้อยละ 42.21 เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูก

อ้อยและการเกษตร ระหว่าง 1-5 ครั้ง ในขณะที่เกษตรกรชาวไร่อ้อยร้อยละ 57.79 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกอ้อยและการเกษตร

ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของชาวไร่อ้อยในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย

จากการวัดทัศนคติของชาวไร่อ้อยในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย พบว่า ชาวไร่อ้อยที่สำรวจส่วนใหญ่มีทัศนคติในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.41 คะแนน จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมกับตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติของชาวไร่อ้อยในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย ด้วยวิธีหาค่าสถิติ Stepwise Multiple Regression Analysis ปรากฏว่ามีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของชาวไร่อ้อยในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยที่สำคัญมี 2 ตัวแปร คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับศัตรูอ้อยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุด ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติที่ดีและเหมาะสมต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย นั่นคือทัศนคติการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย ซึ่งชาวไร่อ้อยที่มีความรู้เกี่ยวกับศัตรูอ้อยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยมาก จะทำให้สามารถมีระดับทัศนคติในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยเหมาะสมกว่าชาวไร่อ้อยที่ไม่มีความรู้หรือมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากชาวไร่อ้อยที่มีความรู้เกี่ยวกับศัตรูอ้อยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยนั้นได้รับจากการศึกษาข้อเท็จจริง หรือจากประสบการณ์ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศัตรูอ้อยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งชาวไร่อ้อยจะเก็บรวบรวมสะสมไว้แล้วส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศุภรัชต์ (2538) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูโดยการใช้สารเคมีในอำเภอลอง จังหวัดแพร่ พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูโดยการใช้สารเคมี และสอดคล้องกับการศึกษาของ ครุพันธ์ (2537) ที่ได้ศึกษาถึงความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง ถึงอำเภอแม่วาง จ.เชียงใหม่ พบว่าความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของ

เกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

2. ระดับการศึกษา เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติของชาวไร่อ้อย ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ชาวไร่อ้อยยังมีระดับการศึกษาสูง จะมีทัศนคติที่เหมาะสมในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยดีกว่าชาวไร่อ้อยที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นวรัตน์ (2539:67) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรชาวสวนยางต่อการดำเนินงานของตลาดกลางยางพารา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดเห็นของเกษตรกรชาวสวนยาง เกี่ยวกับการดำเนินงานของตลาดกลางยาง พารา ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีความตื่นตัว ความสนใจและหมั่นศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อยู่เสมอ นอกจากนี้ บุญธรรม (2520:27) ได้ชี้ให้เห็นว่าพื้นความรู้หรือระดับการศึกษาของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้บุคคลและกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะพื้นฐานความรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่เป็นรากฐานในการก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ ดังนั้นระดับการศึกษาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวไร่อ้อยมีทัศนคติในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชาวไร่อ้อยใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยได้อย่างถูกต้องและมีความปลอดภัยยิ่งขึ้น รวมทั้งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องศัตรูอ้อยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง แต่มีคำถามบางประเด็นที่พบว่าเกษตรกรชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้หรือเข้าใจได้ไม่ถูกต้อง ได้แก่ ความรู้เรื่อง

“เมื่อพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูอ้อยแล้วเมื่อฝนชะล้างจะไม่สะสมอยู่ในดิน” (76.10 %)

“ตักแตนมักจะวางไข่ตามส่วนต่าง ๆ ของอ้อย เช่น ใบ ลำต้น” (74.30%)

“วัชพืชไม่ได้เป็นแหล่งแพร่ขยายพันธุ์ของโรคแมลงศัตรูอ้อย” (64.20%)

ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นความเข้าใจที่ผิด ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยมีความรู้และเข้าใจได้ถูกต้องมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งของรัฐและเอกชน ควรมีการรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจหรืออย่าประเค้น ด้วยหลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบต่าง ๆ แก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเด็นที่จะต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องนั้น คือ

“สารเคมีเมื่อถูกฝนชะล้างแล้วจะสะสมอยู่ในดิน”

“ตักดินจะวางไข่ในดินเท่านั้น”

“วัชพืชนอกจากแย่งธาตุอาหารพืชแล้วยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และสะสมโรคแมลงศัตรูพืชอีกด้วย”

2. จากผลการศึกษาถึง การได้พบปะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย พบว่าในรอบ 3 เดือนจนถึงวันสำรวจ เกษตรกรชาวไร่อ้อยได้พบปะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีจำนวนค่อนข้างน้อย (46 คน คิดเป็น 42.21%) ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยมีทัศนคติและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกอ้อย ศัตรูอ้อย และการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยได้ถูกต้องดียิ่งขึ้นนั้น จึงขอเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่มีหน้าที่ให้คำแนะนำและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวควรออกไปเยี่ยมเยียนพบปะติดต่อกับเกษตรกรชาวไร่อ้อยให้บ่อยครั้งยิ่งขึ้นทั้งในไร่และที่บ้าน ทั้งนี้ควรกำหนดช่วงระยะเวลาในการพบปะติดต่อกับคำแนะนำต่าง ๆ ในช่วงที่เหมาะสมหรือในช่วงที่เกษตรกรชาวไร่อ้อยว่างเว้นจากการทำงานในกรณีที่จำเป็นต้องติดต่อกับเกษตรกรชาวไร่อ้อยในสถานที่อยู่อาศัย เช่น ช่วงตอนเช้าก่อนออกจากบ้านไปทำงานในไร่นา หรือตอนเย็นหลังกลับจากทำงานในไร่นา นอกจากนี้การมีจดหมายข่าวแจ้งเรื่องราวแก่เกษตรกรเป็นประจำทุก 1-2 เดือนก็เป็นการติดต่อให้ข่าวสารที่ดีอีกทางหนึ่ง

3. จากผลการศึกษาครั้งนี้ การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกอ้อยและการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่สำรวจพบว่า ในรอบ 3 เดือน จนถึงวันสำรวจเกษตรกรชาวไร่อ้อยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐและบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด, ศูนย์ป้องกันและกำจัดศัตรูอ้อยและฝ่ายส่งเสริมการเกษตรของบริษัทโรงงานทำน้ำตาล เป็นผู้จัดขึ้น มีจำนวนค่อนข้างน้อยราย (46 คน คิดเป็น 42.21%) ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยได้รับการฝึกอบรมในเรื่องดังกล่าวอย่างทั่วถึง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น หน่วยงานที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ควรมีการจัดฝึกอบรมในหมู่บ้าน หรือในพื้นที่เป้าหมายแทนการจัดฝึกอบรมตามสถานที่ราชการหรือสถานที่ที่บริษัทโรงงานทำน้ำตาลเป็นผู้จัดขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยที่อยู่ห่างไกลออกไปจากสถานที่ฝึกอบรมไม่สามารถที่จะเดินทางไปอบรมตามสถานที่ที่เจ้าหน้าที่ได้กำหนดไว้ได้

4. จากผลการศึกษาครั้งนี้ ความต้องการแหล่งของความรู้ข่าวสารในการป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยของชาวไร่อ้อยจากที่สำรวจแยกได้ 4 กลุ่มที่สอบถาม พบว่า ความต้องการคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเรื่อง การป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย เป็นสิ่งที่ต้องการมากที่สุด ดังนั้นจึงเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ออกปฏิบัติงานบริการให้ความรู้แก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยในพื้นที่เป้าหมายให้บ่อยครั้งกว่าที่เป็นอยู่ พร้อมทั้งคอยติดตามสถานการณ์การระบาดของศัตรูอ้อยอยู่ตลอดเวลา

5. การที่พบว่าความรู้เรื่องสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูอ้อย มีผลต่อการมีทัศนคติที่เหมาะสมต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูอ้อย โดยมีน้ำหนักต่อเรื่องนี้มาก ดังสมการถดถอยพหุนำ 52 จึงควรณรงค์ให้ความรู้ให้มากขึ้นเพื่อจะส่งผลให้มีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูอ้อยให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะเกษตรกรชาวไร่อ้อยในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร และเป็นการศึกษาถึงปัจจัยบางประการเท่านั้นที่มีผลต่อทัศนคติของชาวไร่อ้อย ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูอ้อย ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาหาความสัมพันธ์ของรายได้ในภาคเกษตรกรรมกับการได้รับการฝึกอบรมทางการเกษตร จากกลุ่มเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่สำรวจ ว่ากลุ่มผู้ที่มีรายได้ภาคเกษตรกรรมสูงกับกลุ่มผู้ที่มีรายได้ภาคเกษตรกรรมต่ำ กลุ่มใดมีความสัมพันธ์กับการได้รับการฝึกอบรม เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาไปประกอบในการพิจารณาวางแผนการจัดฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพและถูกต้อง ซึ่งจะประโยชน์ต่อเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่ได้รับการฝึกอบรมต่อไปในอนาคต

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบ ขนาดพื้นที่ปลูกอ้อยกับการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากเกษตรกรชาวไร่อ้อยกลุ่มที่สำรวจ ว่ากลุ่มที่มีขนาดพื้นที่ปลูกอ้อยต่ำกว่า 100 ไร่ กับกลุ่มที่มีขนาดพื้นที่ปลูกตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไป กลุ่มใดมีความสัมพันธ์กับการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อนำผลการศึกษาไปประกอบการพิจารณาวางแผน การออกเยี่ยมเยียน เกษตรกรชาวไร่อ้อยของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ให้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาหาความสัมพันธ์ของสถานที่อาศัยกับการได้รับการฝึกอบรมของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ว่ากลุ่มชาวไร่อ้อยที่มีสถานที่อยู่อาศัยใกล้เขตโรงงานน้ำตาลกับกลุ่มชาวไร่อ้อยที่มีสถานที่อยู่อาศัยไกลเขตโรงงานน้ำตาล ศึกษาว่ากลุ่มใดมีความสัมพันธ์กับการได้รับการฝึกอบรม เพื่อจะ

ได้นำผลการศึกษาไปปรับกลยุทธ์ในการจัดฝึกอบรมแก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยให้มีประสิทธิภาพและเกษตรกรชาวไร่อ้อยได้รับความรู้และประโยชน์อย่างทั่วถึงต่อไป

4. การศึกษาเกี่ยวกับการได้รับการฝึกอบรมของเกษตรกรชาวไร่อ้อยในครั้งนี้ ได้กำหนดระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมาก่อนวันสำรวจ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรกำหนดระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือน หรือ 1 ปี ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาได้ข้อมูลเพิ่มเติมช่วยให้การศึกษามีความสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการใช้ประชากรตัวอย่างเฉพาะอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เท่านั้น ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไป หากมีงบประมาณมากพอควร จึงควรใช้ประชากรตัวอย่าง จากหลาย ๆ อำเภอ หรือทั้งจังหวัดเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและสามารถนำมาสรุปผลเป็น ส่วนรวมได้ดี และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6. ควรศึกษาถึงสภาพการใช้สารเคมีในไร่อ้อยของชาวไร่อ้อยว่า ในรอบ 6 เดือน หรือ 1 ปี นั้น ใช้อย่างไร ใช้ในปริมาณและจำนวนเท่าไร เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาไปประกอบการพิจารณาวางแผน การให้ความรู้แก่ชาวไร่อ้อยต่อไป

7. จากการศึกษานี้ พบว่ามีตัวแปรเพียง 2 ตัวแปรเท่านั้น ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของชาวไร่อ้อย ดังนั้นถ้ามีการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะศึกษาปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากที่นำมาศึกษาครั้งนี้

8. การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงรายได้รวมทั้งหมดของชาวไร่อ้อย ดังนั้นถ้ามีการศึกษาครั้งต่อไป น่าจะศึกษาเฉพาะรายได้ที่มาจากการปลูกอ้อยเท่านั้น เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาไปประกอบการพิจารณาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตอ้อยในแต่ละฤดูกาลผลิตต่อไป

9. การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงสภาพความเป็นอยู่รวมทั้งการมีบทบาททางการเมือง จากกลุ่มชาวไร่อ้อยที่มีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยมาก